

STICHTING STREEKMUSEUM HOEKSCHE WAARD

Hof van Assendelft
Hofweg 13, 3274 BK Heinenoord
tel. 01862 - 1535

24e Bulletin
januari 1980

Hofstede Oost-Leeuwenstein.
Dorpsstraat 13, 3274 BB Heinenoord

Openingstijden:

dinsdag t/m zaterdag 14.00 - 17.00 uur, zaterdag bovendien 10.00 - 12.00 uur
De Hofstede uitsluitend zaterdag 14.00 - 17.00 uur

Postrekening 38.70.852 t.n.v. de Vriendenkring van het Streekmuseum

TERUGBLIK EN TOEKOMSTMUZIEK

Aanvang 1980 werp je onwillekeurig een terugblik op het afgelopen jaar en een blik in de toekomst. Om met het afgelopen jaar te beginnen. Het was vanzelfsprekend niet mogelijk wat het bezoekersaantal betreft het jaar 1978, ons jubileumjaar, met zijn vele activiteiten te evenaren. Toen waren het er 14.158, in 1979 kwamen er 10.776 bezoekers. We hopen echter dat dit niet het plafond zal zijn, en dat 1980 weer een flinke stijging te zien zal geven. Aan de collectie zal het niet liggen. Er zijn weer altijd nieuwe dingen te bewonderen en wij dachten dat er voor u, lezer of lezeres van dit bulletin, altijd wel een aanleiding kan zijn om weer eens richting Heinenoord te koersen en dan speciaal ons Streekmuseum als einddoel te kiezen. Bijvoorbeeld als opa en oma een week-end over te zijn, als de kinderen, die verleden jaar net iets te jong waren, weer een jaartje ouder zijn geworden of met logees uit Canada of Australië. We hebben het zelf ondervonden en wij kunnen van harte zeggen: succes verzekerd!

Over succes gesproken: ook aan ons boek "Eilandgeschiedenis in beeld" ontbreekt dat niet. Het is werkelijk overweldigend! Dat het boek zo plotseling in de algemene belangstelling kwam te staan was in niet geringe mate te danken aan het feit, dat na de officiële presentatie op 12 oktober t.l. een radio-interview met de voorzitter van de stichting Streekmuseum Hoeksche Waard, Mr. D. Müller werd uitgezonden. Dit gebeurde in het programma Muzikaal onthaal van Herman Emmink, een klaarblijkelijk veelbeluisterd programma. Hoewel de heer Müller nog veel meer had willen vertellen, kreeg hij daartoe niet de gelegenheid. Toch was de interesse van eenigeen gewekt, want daarna stroomden de bestellingen binnen. Mevrouw Dekker, onze trouwe huismeesteres, werd helemaal zenuwachtig van al die telefoontjes van particulieren en boekhandelaars en van de drukte van verpakking en verzending, die dit met zich meebracht. Als het niet te ver uit de buurt was, gaf ze er zelfs de voorkeur aan de boekhandel eigenhandig te bevoorraden.

Bent u nog niet in het bezit van een exemplaar en heeft u uw bestelling een beetje op de lange baan geschoven, dan moet u zich nu toch haasten, anders gaat het uw neus voorbij, want de oplage is bijna uitverkocht. Maakt u dus f 32,50 + f 6,50 verzendkosten over op gironummer 38.70.852 t.n.v. Vriendenkring Streekmuseum en u krijgt het thuisgestuurd. U kunt het natuurlijk ook persoonlijk komen afhalen, dan heeft u dubbel plezier: een bezoek aan het museum en een fraai boekwerk!

Met het kopen van dit boek kunnen wij als vrienden van het museum letterlijk een steentje bijdragen aan een uitbreiding waaraan zo'n dringende behoefte bestaat. Een uitbreiding die niet alleen doelmatig moet zijn, maar ook het uiterlijk aanzien van het Hof van Assendelft niet mag aantasten.

Waarom moet deze uitbreiding eigenlijk dienen? Wel, zij die ooit het genealogisch archief met zijn meer dan een miljoen fiches hebben bezocht om daar gegevens over voorouders of andere voor het belangrijke feiten op te sporen, zullen u dat kunnen vertellen. Het komt namelijk vele malen voor dat er in het Zomerhuis van Oost-Leeuwenstein, waar de archiefkasten zich thans bevinden, zo'n drukte heerst, dat er voor de belangrijkste persoon van het museum, de conservator drs. J.E. de Rooy, geen plaats meer is om te zitten. Dat houdt natuurlijk ook wel verband met het feit dat zijn tegenwoordigheid alom vereist is, maar toch ... ook een duizendpoot als hij ongetwijfeld is, moet men zijn rust gunnen. Een behoorlijke studie-leszaal dus. Verder moet het plaats bieden aan een vestiaire en toiletten. Om een en ander te kunnen verwezenlijken moeten er nog vele problemen worden opgelost, waarvan de financiële zeker niet de minste zijn. Wel, daaraan kunt u meehelpen. De ingesloten acceptgirokaart ter voldoening van uw contributie nodigt u hiertoe uit. Een maximum-bijdrage kennen wij niet! Wij willen echter niet al te onbescheiden zijn, maar wij willen wel vragen, doe wat u kunt!

SECRETARIS OP HET DAK

De schoorsteenkappen, jubileumgeschenk van de dames die de algemene bibliotheek in het museum runnen, zijn kortgeleden geplaatst. Dat was geen eenvoudig karwei. De kappen zijn zwaar, ze vangen veel wind en het dak moet gespaard worden. Met man en macht is men er in geslaagd de kappen zodanig te verankeren, dat ze menige storm kunnen doorstaan. Onze secretaris de heer M. Blok heeft zelfs zijn hachje gewaagd en is hoogst persoonlijk het dak op gegaan om de gehele gang van zaken in het oog te houden en zich van de soliditeit van het werk te overtuigen.

Overigens zullen de gulle geefsters van dit geschenk binnen afzienbare tijd uit het museum verdwijnen. De uitleenbibliotheek zal dan in een andere accommodatie worden ondergebracht, zodat er voor het eigen boekenbezit, dat zich steeds meer uitbreidt, weer wat meer plaats vrijkomt.

AANWINSTEN

U zoudt de triomferende klank in onze stem eens moeten horen ! Vaak vragen bezoekers nadat we verteld hebben over het ontstaan van het museum en hoe letterlijk alles door Hoeksche Waarders geschonken werd, vaak vragen ze dan wat jaloerserig en een negatief antwoord verwachten: "En nu, na tien jaar, krijgt U nu nog wel eens iets ?" De triomf waarmee we dan in de bres springen voor onze bewoners: "Wekelijks (We kregen een lei + griffel, foto, programma van den Landdag van den Bijzonderen Vrijwilligen Landstorm, "Oranje"tijdschriften, watersnoodnummer van "De Spiegel", kinderboekjes, tekeningen R.T.M.-remise Krooswijk-Numansdorp, diverse bewijzen van eigendom, een enkelloops en een dubbelloops geweer. Dat we ook van wetenschappelijk nut kunnen zijn blijkt uit de afstudeer-opdracht die we mochten ontvangen van iemand die dit werk had geschreven met gebruikmaking van o.a. in ons museum aanwezige gegevens. Een feestartikel, degelpers, houten snijbonenmolen, nootmuskaatropsje met een kreuineuttie, een linnen boord met ouwe zwarte stroppies. Kastje voor dameshorloge. Niet mis: een collectie gravures van "De Nederlandsche stad- en dorpsbeschrijver L. van Ollefen", deels ingelijst, met de bijbehorende tekst (1793 - 1801). Nog meer stroppies en boordjes, en wel stroppies met lintjes ! Schoenspanners, oude motorrijdersmuts met ondermutsen, sous-pieds, cigarettenkoker - dit moet voor die tijd een chic heer zijn geweest ! Herdruk van "Strijen door het vuur verteerd": kerkelijke redevoering op de ijselijke en nooit meer alzo gehoorde brand (Mijnsheerenland 1759). Schilderijtje van Hr. van der Perk: het veer van Goidschalxoord. Kleding, botertonnetje met deksel, de geschiedenis van de kerk te 's-Gravendeel (art. reeks uit een kerkblad) door M. Visser Czn. Fotocopie van het jongensboek "De rietheuvel" door W. 't Hooft (Numansdorp) uit ca. 1910.

Diverse boekwerken, Regoutschaal, naaidoos en - mandje, stemvork, beddetijk, houten wasmand met 2 stampers, wasbok, wasplank, slijpplank, een stilletje, schoenmakersnaaimachine met toebehoren, een rek-leest, bedstee-tafeltje, schilderskielen, een grote broek en een geëmejeerd koekepannetje, een vergrootglas, gootsteenborstel, boek en "de geschiedenis van de molen van Sint Antoniepolder te Maasdam (na restauratie/ingebruikname) Een oranje-blanje-bleu vlag, portretten, ellemaat, foto Barendrechtse brug, kleding (rouwgoed), twee klepbroeken, zwart/wit baaien (?) rok, een treeftje, een avegaar (wie weet wat het is mag het zeggen !), spanzaag, een beddeborregie, tuigkist, en de balustrade van het hotel dat vroeger op Schans stond. Hoe is het toch allemaal mogelijk - valt u ook van de ene verbazing in de andere ? Kousen, een kapothoedje, gestikte deken, twee paar schoenen, twee achterkatten van een boerenwagen, twee idem gekken, polderhaken, een burrie, draagstel, gese'blok, slikslee, drie verschillende zwingen, een karn-ton en een bijbel uit 1913.

Tot slot: onze secretaris vond iets heel moois in Zutphen; het is maar de vraag of het t.z.t. naar onze regio overgebracht kan worden.

OUDE REKENINGEN

Prof. Dr. J.L. van der Gouw, hoogleraar in de archiefwetenschappen te Amsterdam, heeft enige tijd geleden een lezing gehouden voor het historisch genootschap Roterodamum over domeinbeheersing op Putten omstreeks 1400.

Misschien zult U zeggen: "Wat hebben wij in die Hoeksche Waard met Putten te maken?". De heren van Putten echter hadden op hun eiland slechts weinig land, doch des te meer in wat thans de Hoeksche Waard is. Nu ja, land? Land was een dubieus bezit in die tijd, want als de stroom zich maar even ging verleggen, liep heel het gebied onder en dook in andere gedaanten weer op in die onbedijkte Beijerlanden.

In het Rijksarchief berusten een aantal rentmeesters rekeningen. Prof. van der Gouw gaat deze uitgeven in 's Rijks Geschiedkundige Publicatiën. De "rekeningen" zijn de verantwoording van rentmeesters, die de goederen beheeren, de pacht innen en lonen en kosten uitbetalen. Het oudste stuk, van 1379, bevat ook gegevens over Strien, over welk dorp vrijwel geen archiefstukken bestaan. De rentmeester heette in de oude taal ruwaard d.w.z. voogd, waarnemer, afgeleid van het franse regard, dat "regent" betekent. De ruwaard inde de pacht met behulp van de dorpschouten (ruwaard betekende daarom ook baljuw d.i. politie-autoriteit) met het "ruwardsboek" in de hand. Vaak werd de inning van de pacht tot een waar volksfeest, zoals in de middeleeuwen het geval plicht te zijn.

Wat werd er verpacht? Alles! De dijken voor hooien en weiden, de grienden voor riet en biesen, de gorzen (rietland) voor schapenweiden, het water voor landaanwas, de visserij de molens, de moertering (darinkdelven), de vogelarij (eendekooien zijn nog een restant hiervan), de palingvisserij enz. De gelden werden besteed aan onderhoud van molens, sluizen, dijken, aan het huren van soldaten voor de verdediging en onderhoud van vestigingen, het uitdiepen van grachten, aan inkoop van spijkers, scharnieren, haken, tralies, alles per gewicht en niet per tal; aan liefdadigheid ten gunste van de armbesturen, aan kamerlenen (lijfrenten) voor ambtenaren, bastaards enz.; en natuurlijk ook nog aan de kosten van de hofhouding, die veel geld had door de talrijke verhuizingen mede veroorzaakt door de stroomverleggingen; en tenslotte werd er ook nog geld besteed aan missen voor het zieleheil van de heren van Putten!

Curieus is dat de gelden voor de erfpacht van huizen in "kapeen-gelden" moesten worden betaald, dat wil zeggen dat men in plaats van geld in zijn pacht met kippen moest betalen!

A.Nielson, Rotterdam.

Wist U dat:

... wij ook in het laatste kwartaal van '79 veel groepen hebben gehad. Uit Den Haag 380 bezoekers, verdeeld over 5 bustochten, enkele weken achter elkaar. De Heinenoorders leerden al gauw de kwaliteit van de Heinenoordse winkeliers kennen: ze deden gewoon hier hun inkopen. Gevolg: de bakker was in één dag al zijn bolussen kwijt, de slager was donderdags al door de leverworst heen! Mevrouw Dekker beloonde de (telkens zelfde) buschauffeur met een eigen gebakken appeltaart.

... wij op een vrijdag een bruiden-record haalden? 26 bruiden op één middag!

... het Kerstnummer van "Koni-post" met een foto-puzzle kwam? 24 foto's van oude gebruiksvoorwerpen werden in ons museum gefotografeerd. Men had er wel een multiple-choice puzzle van gemaakt.

... de heer C.Monster uit Dordrecht, een trouwe gast op de zaterdagmiddagen in het zomerhuis, de volledige Burgelijke Stand tussen 1812-1855 afwerkt op Voorne-Putten, het Eiland van Dordrecht en IJsselmonde, op zoek naar daarheen geëmigreerde Hoekschewaarders. De heer Monster tikt zijn vondsten vervolgens keurig uit. Dit alles ten behoeve van het Genealogisch archief van het museum. Uniek!

CPGRAVINGEN VAN DE RESTEN VAN HET "HUIJS TE GOIDSCHALCX-OORT".

In de periode van 31-7 tot 1-12-1979 zijn een aantal medewerkers van het streekmuseum en andere vrijwilligers bezig geweest met het zoeken naar wat er in de grond over was gebleven van het voormalige ambachtsherenhuis "Huijs te Goidschalcx-oort". Dit speurwerk is gedaan op initiatief en onder leiding van Wim Blok, secretaris van ons museum. Deze was bij het samenstellen van het jubileumboek "Eilandgeschiedenis in beeld" afbeeldingen van dit huijs tegengekomen en hij wilde graag onderzoeken wat er nog van terug te vinden zou zijn. Op grond van gegevens verkregen uit archieven en een eerdere vondst (een bewerkte gevelsteen) kon het Huijs gelocaliseerd worden op een weiland behorende bij de boerderij van C. van de Erve aan de Westdijk. Het Huijs heeft hier gestaan van rond 1640 tot het in ongeveer 1800 afgebroken werd. Begonnen werd met het graven van een sleuf op de vermoedelijke plaats van dit gebouw in de hoop vroeg of laat (liefst vroeg natuurlijk) op muurwerk te stuiten. Dit gebeurde op de tweede graafdag. Bij verder graven kwam de fundering en de vloer van een kelder tevoorschijn. Van daaruit werd verder gegraven en steeds meer funderingen werden bloot gelegd.

Dit was geen gemakkelijk werk, niet alleen omdat op sommige plaatsen het muurwerk geheel verdwenen was maar ook omdat op sommige plaatsen de muurresten tamelijk diep in de grond zaten. De diepte varieerde maar was gemiddeld ongeveer 80 cm. Hoewel er flink doorgegraven werd, op een avond waren er zelfs twaalf mensen aan het werk, was het karwei zo omvangrijk geworden dat er geprobeerd werd er een graafmachine bij te krijgen.

Dit lukte dankzij de bereidwillige medewerking van Combinatie Greup B.V.

De graafmachine haalde van een flink stuk van het weiland een bovenlaag van 50 cm af en dit verlichtte het graafwerk voor ons natuurlijk enorm.

Uiteindelijk zijn blootgelegd: de zijvleugels van het gebouw, een waterput met groene en gele tegeltjes en twee kelders. De fundering van het hoofdgebouw is vermoedelijk bij de sloop weggehaald want deze was niet terug te vinden.

Waren we in het begin blij als er een scherp gevonden werd, uiteindelijk bleken er kisten vol met scherven uit de grond te zijn gekomen. In allerlei kleuren en met verschillende versieringsmotieven. Een van de mooiste vondsten is een majolica bord gemaakt tussen 1580 en 1620. Verder werden gevonden: een 70-cm hoog beeld met fruitmotieven, paptesten, pijpekoppen uit de 17de en 18de eeuw en delen van glas en ijzerwerk.

Teneinde een goed overzicht te krijgen van het terrein, met allemaal gaten en sleuven, kwam Wim Blok op het idee een helicopter in te schakelen, hetgeen hem gelukt is.

Met behulp van deze helicopter werden van verschillende hoogten foto's gemaakt die een overzichtelijk beeld geven. Nadat alles opgemeten was werden op 1 december de gaten en sleuven dichtgegooid en het terrein gelijk gemaakt.

Ter afsluiting van de opgraving is er op 8 december een avond in het museum gehouden. Hierop werden de dia's getoond die Wim Blok gedurende de opgravingen had gemaakt. Tot slot een woord van dank aan de familie van de Erve voor hun medewerking (en de vele kopjes koffie die de gravers er kregen).

R. van der Waal.

GESCHENK VAN DE VRIENDEN

Het verheugd ons zeer U te kunnen mededelen, dat wij als Vrienden in de gelegenheid waren het museum een zeer waardevol geschenk te hebben kunnen aanbieden. Wij hebben n.l. de hand kunnen leggen op het Verzameld werk van Hendrik, baron Collot d'Escury, Ambachtsheer van Heinoord. De titel luidt: Kunsten en Wetenschappen in Nederland. De tien delen zijn gevat in zeven banden en uitgegeven in de jaren 1824-1845. Een uniek geschenk dus, dat door het museum in grote dankbaarheid werd aanvaard.

VRIENDENDAG

Voorts hebben we weer een mooi plan in petto voor een Vriendendag. Het programma zullen we U nog niet verklappen, het belooft zeer afwisselend te worden.

Binnenkort hoort U er meer van.

Alleen dit: we overschrijden de grenzen van het eiland.